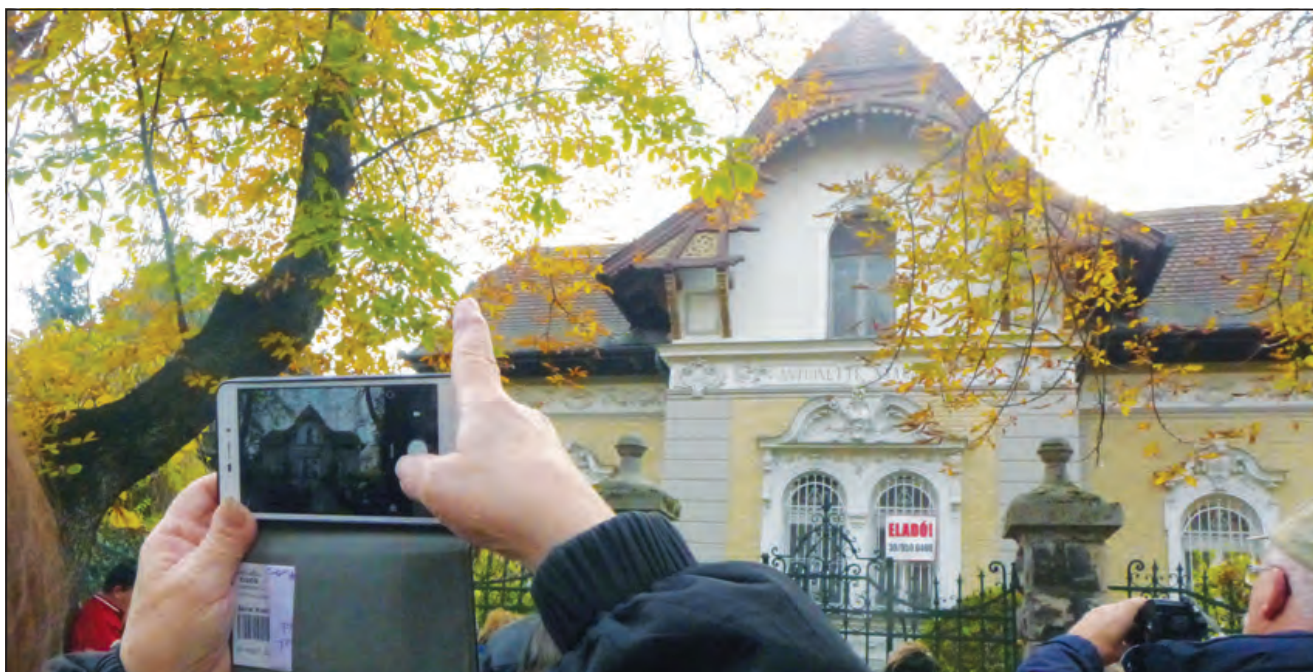

SÉTÁLUNK, SÉTÁLUNK

Mátyásfüldi Bájharsona

szöveg: Horváth Júlia Borbála, fotó: Széman Richárd

hír: Az évtizedekig elhagyatott kastély (egyszer leégett), ma már újra lakott. Akkoriban romosan állt, kertjébe szabad volt a bejárás. A '70-'80-as években 13 évig éltem a közelében, így szinte kötelességemnek éreztem beszámolni állapotáról. Mára a helyzet gyökeresen megváltozott: privatizálták vagy visszaadták eredeti tulajdonosainak, akik felújították, és a kertjét is rendbe hozták. (A műemlékem blog bejegyzése nyomán)

Aranyszínű szombat délutánon, amikor a HÉV is lustábban rója a köröket Mátyásfüld és Gödöllő között, gyülekeznek a sétálók. A hűvös padok kiürültek, elszánt kutyások követik a főnököt: csahol, megáll, csahol, lábemelés, majd ugyanaz előlről a hajnali dér kockázta gyöpön. A kirándulók a meghirdetett időpont előtt pár perccel teljes létszámban felsorakoznak.

„Jól néznénk ki, ha a szomszéd utcából elkésznénk...” Belvárosiak és budaiak mellett kerületi lakosok is érkeztek; mindaz, ami előtt több százszor (vagy egyszer sem) elhaladtak, most új színben tűnhet fel előttük.

„A városközponttól távolabb eső XVI. kerület nem az a hely, ahová az »átlagos« budapesti vagy éppen a külföldi látogató túl gyakran elvetődik. Éppen ezért lehetnek különösen érdekesek a helytörténész által vezetett kertvárosi séták vagy kerékpáros túrák. Sörfözde, villák, templomok, női legendák, reptéri séta, régi báltermek

és külön művészek történetei – mindezért megéri kimenni a kertvárosba. Baráti árak.”

„Na, de mégis, mennyibe kerül egy ilyen villa?” A köszöntő szavak után szinte azonnal bekúszik a kérdés, mert már az első megcsodált palotán kitéve a tábla: eladó! „Minden témára időben sor kerül...” A sétavezető igazít a hangerőn, hogy az oldal-sorban állók is jól hallják, s buzdítja a résztvevőket, hogy bátran meséljenek ők is.

„A saját történet mindenképpen tanulság a mi részünkre is, mert hiába a rengeteg kiadvány, mégiscsak önök ismerik a legjobb lakóhelyüket hétköznapjaikat.”

A csoport tagjai felbátorodnak, és megvitatják az egykori pincérek pincére háznak történetét, ki háromgenerációs eltar-tási szerződést kötött leszármazottaival. „Az meg milyen lehet?” Tűnődnek az utódok utódai, majd megegyeznek abban, hogy főpincér uramnak nem lehetett rossz dolga, az örökösök pedig beérhették egy-

harmadnyi jussal. A csoport kedvtelve néz végig a villasoron; az egyforma, de mégis más, méltóságos épületek vonzzák a képzeletet.

„Éppen százharminc évvel ezelőtt, 1887. november 5 vagy 6-án megalapították a Mátyásfüldi Nyaralótulajdonosok Egyesületét, amely évtizedekig irányította itt az életet. A telepet nyaralóhelynek, egyfajta oázisnak szánták a fővárosból kikívánkozó, tehetősebb polgárok számára.”

A lakosság végignéz az aszfaltos kereszteződésen, hol annak idején dús nyúl- és fogolyállomány kergetőzött a füstölgő pus-kacsövek előtt, zergetollas kalapban úrvadászok tárgyalták az erdei és a civilizációs pletykákat, szépasszonyok kocsiztak vagy éppen lövöldöztek – ha éppen úgy tartotta kedvük. Fokozatosan kialakultak az utcák, a foghíjak eltűntek. A központ Erzsébet-liget lett; stranddal, kugli- és tenispályákkal s a nagyvendéglői bálteremmel.

„A hatvan alapító nyomban kifizette a száz telek árát, szinte egyhuzamban folyt az építkezés. De csak szigorú szabályok szerint készülhettek tervek. Egyszerű ház nem kapott engedélyt, sem kocsmá, kereskedés, gyár vagy munkáslakás. A tulajdonos köteles volt telkét körülkeríteni, fásítani, gyepesíteni a birtokán, használatot nem tarthatott.”

Egyetértőleg bólogat a közönség, hogyan is nézett volna ki, ha egy jókora disznóól terpeszkedik a báli hintók mellett. A többség amúgy lelkiileg egyetért a tétellel, de ezúttal is gyorsan kiderül, hogy volt idő, amikor a nagy élet e helyen is átrendezte a díszleteket.

„A háborús élelmiszerhiány idején persze sokan tartottak állatot. Ezerkilencszáznegyvenöt után pedig a fővárosi uraságok kénytelenek voltak átadni nyaralójukat azoknak, akiknek városi lakását lebombázták. Ugyanis nem járt senkinek kettő.”

Vagy három? Négy? Ki tudja? Mindenesetre a Mátyásfüldi Bájharsona örökre bezárta rovatát, amelyben hajdan hírül adta, éppen melyik villában tartanak estélyt. „Bezzeg amikor kimegyünk a telekre, mi reggeltől estig kapirgálunk. Kinek van kedve utána táncikálni...” A realista közönség minden helyzetben megtalálja a számára kedvezőt, s hagyja, hogy a testmozgás mint a hosszú élet titkának áfiuma megbékéltesse őt sorsával.

„De ne tessék azt gondolni, hogy könnyű palotatulajdonosnak lenni!”

Sejtette korábban is a nagyközönség, hogy nem elég megszerezni, felépíteni, megóvni, hanem üzemeltetni is kell a három-négy száz, sőt... négyzetméternyi hajlékot; hogy csak a belvilágról beszéljünk, de általános véleményem hogy: „egyszer csak kipróbálnám!” A túravezető viszont gyakorlott szónok, és nem hagyja elszállni a kedélyeket.

„Nem mindenki olyan szerencsés, mint az építész, aki a mellettünk lévő Jókai lakótelep egyik hatodik emeleti ablakából addig nézegette a víztornyot, ameddig meg nem szerezte. Hogy mennyiért?”

Már megint a számok, a méricske, hárommillió, na, húsz évvel ezelőtt. Plusz felújítás, állagmegóvás, lakás-infrastruktúra kiépítése, és a többi. Szerencsére ő éppen ilyet akart, és nyilván nem kívánta átalakítani, mondjuk bunkerré. „A háztulajdonosok többsége nem elégszik meg azzal, amit vett...” S újabb privát történetek következnek az értetlen szomszédokról, akik fúrnak-faragnak, tüzelnek, gyűjtögetnek és ki tudja, még milyen nyugalomellenes

tevékenységeket folytatnak hosszadalmas életük alatt.

„Ezt a maradványt, vagyis eredetileg védett villát, hogy ismeretlen vette meg. Első dolga volt, hogy nekiállt lebontani az épületet. A lakosok azonban felháborodtak, és bejelentést tettek. A hivatal kiszállt, mire be kellett szüntetni a tevékenységet. Azóta nem látták errefelé; csak a rom maradt...”

A csoport elgondolkodva sétál tovább. Láttak eddig kis tornyost nagy lépcsősorral, csupa ablakost faragott kőterasszal, szökőkúttal, szélkakassal; kéket, narancssárgát, de most következik az egyik legpazarabb építmény a környéken.

„Szecsessziós villa. Az ötvenes-hatvanas években szovjet vendégház volt; ára százmillió. Volt, sok évvel ezelőtt. A teraszra odaképzeltük a nagy orosz bulizásokat...”

De hopp, nincs idő álmélkodásra, mert nem messze tőle újabb varázslat (igen, ez is eladó, ár: négyszázötven millió), a neve: Antoinette-nyaraló.

„Paulheim Ferenc építész és felesége, Antónia háza volt. A mester több templomot és villát tervezett; ez éppen svájci stílusú. Ha érdekel valakit, vegye meg, de kötelező ilyen állapotban tartania, mert védett. Még a kerítés is! Bár hozzátennem, tájidegen fenyők veszik körül...”

„Svájci nyaraló fenyő nélkül? Ugyan...” Maradjon hát fenyőstül, s rövidesen újabb izgalmas kérdés merül fel: kik lakják e csodákat?

„Vannak új-régi tulajdonosok, akik az államosítást a felszabdalt villákban, olykor egy-két szobás társbérletben átvészelték, majd a hetvenes években kivásárolták a többieket. A felújított paloták többségének új, tehetsé-

gazdája van. De olyan eset is történt, hogy egyik sétálóm vett meg egy romos villát.”

Kedélyesen csorog tovább a délután, a társaság egy térre érkezik, s hogy a magas-történelmi attitűd se maradjon ki, a harmincas évek óta itt álló trianoni emlékműnél röviden megemlékeznek az ezerkilencszázhuszban történt ország-roncsolásról. A téren látható Paulheim József építész és mecénás mellszobra, aki a villaépítkezések hasznából többek között az elemi iskola és a katolikus templom kivitelezését támogatta.

Oldalt, masszív platánok alatt elsőáldozó gyerekek kergetőznek, a szülők ünnepelőbe öltözve várakoznak, amíg az ifjúság kitombolja magát.

„De induljunk, hamarosan elérjük a túlburjánzó, szecsessziós díszekkel zsúfolt Dozzi-villát, aminek a látványáért a sétálók többsége elzarándokolt ide. Olasz szalámigyáros famíliának köszönhető a honunkban egyedülálló látvány.”

Csodálja is, meg nem is a nagyérdemű, majd könnyedén továbblép az élményen, következik az utolsó állomás.

„Elhaladunk a száz éve épült repülőgépgyár és a főváros első polgári repülőtere mellett; egykori hangára helyén most Lidl-bolt áll. Azután pedig jöjjön a meglepetés!”

„Isten hozta magukat...” A szerény kapunál lelkész fogadja a látogatókat. „Én csak a gondnok vagyok...” Mesél a múltrol, amikor az Erzsébet-ligeti kicsiny evangélikus templomot a szovjetek elfoglalták, és a hívek áthordták ide a köveket, a fakazettás mennyezetet. Most éppen toronyra gyűjtenek.

A túravezető közben a harmóniumhoz ült; messze hallik az ének. ●

